

belastingwetgeving heeft. De wetgever kan hiermee rekening houden bij het creëren van nieuwe wetgeving (zowel op materieel- als formeel terrein). Op de tweede plaats krijgt de rechter een idee van de problemen die de uitvoering van de gecompliceerde belastingwetgeving in de praktijk oproept. Hij kan dan op zijn manier rekening houden met deze problemen. Op de derde plaats krijgen de belastingdienst en de belastingplichtigen inzicht in elkaars problemen bij de uitvoering van de belastingwetgeving en daardoor beter inzicht in elkaars positie en belangen. Met het vergroten van dit inzicht hoop ik te bereiken dat beide partijen meer begrip en respect voor elkaar krijgen en tot een evenwichtige samenwerking komen, die gebaseerd is op wederzijds vertrouwen en op fair play.⁴⁰

1.2.1.2 Het belang van een evenwichtige samenwerking tussen de belastingdienst en de belastingbetaler

Er lijkt niet ontkomen te kunnen worden aan de eeuwenoude en diepgewortelde traditie van afweer en wantrouwen die de relatie tussen de belastingdienst en de belastingbetaler kenmerkt.⁴¹ Maar een relatie zonder afweer en wantrouwen is noodzakelijk voor een zekere samenwerking en samenwerking kan hard nodig zijn voor het bereiken van de gewenste rechtvaardigheid bij de belastingheffing. Bovendien is zij ook nodig voor het verwezenlijken van de compliance-gedachte en voor het verwezenlijken van een doelmatige belastingheffing.^{42 43}

1.3 De opzet van dit onderzoek

Voor de inhoud van het begrip rechtvaardigheid wordt aangesloten bij de rechtvaardigheidsidealen in het rechtsbewustzijn van de burgers. Daarom wordt in dit onderzoek niet alleen aandacht besteed aan de opinies over belastingen en belastingwetgeving, zoals deze zijn terug te vinden in de literatuur en in de berichtgeving van de belastingdienst, maar wordt ook nagegaan welke opinies aanwezig zijn in het rechtsbewustzijn van de burger in de huidige belastingpraktijk. De literatuur en de berichtgeving van de belastingdienst bieden een schat aan ervaringen uit het verleden en het heden en vormen een weergave van het abstract ethisch denken.⁴⁴ De individuele rechtsoordelen zijn

⁴⁰ In de Nota Activiteitenplan Communicatie Ondernemingen 1992[27] van de belastingdienst d.d. 30 september 1991, blz. 4 punt 2.2. staat vermeld: "Het bijgestelde streefbeeld biedt ook aanknopingspunten voor een rolduidelijke (minder dualistische) communicatieve vertaling van de strategische compliance- doelstelling: Het stimuleren en onderhouden van fair-play gedrag bij zowel de Belastingdienst als de belastingplichtigen." of kortom: fair play leidt tot fair p(l)ay! (vice versa)."

⁴¹ H.J. Hofstra[1, blz.299]

⁴² Beleidsplan Communicatie en Dienstverlening 1994-1998[28]: "Strategische hoofddoelstelling: Het onderhouden en versterken van de bereidheid van belastingplichtigen tot nakoming van de (fiscaal-) wettelijke verplichtingen (compliance)." (blz.9)

⁴³ P.J.A. Adriani, J. van Hoorn[10, blz.208]. Een evenwichtige verhouding tussen overheid en burger wordt noodzakelijk geacht voor het verwerken van hetgeen men als gerechtigheid beschouwt.

⁴⁴ W.J. de Langen[13] : "Het materiaal waarop het onderzoek betrekking had, van psychologische aard was; dit materiaal bestaat uit feiten, uit ervaringen, evenals in de natuur- en andere wetenschappen, maar in de ethiek zijn deze ervaringen de zedelijke oordelen, die het bewustzijn verschaft. Deze ervaringen, deze zedelijke oordelen, noemt hij de grondslag voor de ethische theorie. Langs dezelfde